

't Gentsch spant de kruune!
"KRIJGT DE JUKTE WOAR DADDE NIE KEUNT
SCHARTE!"
Gentse verwensingen

"Je zou het je ergste vijand niet toewensen. Vanzelfsprekend wens je het je ergste vijand toe. Twee, drie keer als het kon."

"'t Zijn bezweringsformules. We roepen onszelf toe dat we het met onze openhartigheid niet te bont moeten maken. Allemaal ter wille van het sociaal zelfbehoud."

"Simpel verwensingen liggen voortdurend op het puntje van onze tong, spelen onophoudelijk door ons hoofd, worden ongetelde malen woordeloos uitgesproken. Ze behoren tot het actiefste deel van ons taalinterieur."

"Sommige mensen strooien gemakkelijk met verwensingen. Bij de meesten komt het er kleintjes of helemaal niet uit. Sodemieter op, denken ze stilletjes. Loop naar de maan, zeggen ze hardop."

"Verwensen reikt verder dan het vermijden van een maagzweer. Dat je in staat bent een ander te verwensen, het onderscheidt de mens van het dier en van de zielloze dingen."

"Verwensingen vormen een illustratie bij de leer van de menselijke uitersten. Net als bij het geloof gaat het altijd om de laatste dingen - om dood en ziekte en andere geschenken. De vloeker en de vrome delen hetzelfde menselijk referentiekader."

"Elkaar een beetje knuffelen, dat doen katten en kanaries net zo goed. Maar elkaar het lelijkste - het allerlelijkste - toewensen, daartoe stijgt alleen de mens."

"We presenteren onze verwensingen zoals we ons visitekaartje presenteren: in de hoop dat de andere nog eens aan je zal denken."

Schrijft Gerrit Komrij in het voorwoord van het boek *"Krijg de Vinkentering. 1001 Nederlandse en Vlaamse verwensingen"* door Ewoud Sanders & Rob Tempelaars (1998, Uitgeverij Contact Amsterdam/Antwerpen).

TEGENPOLEN

In Japan zijn er sinds kort speciale opluchttingsruimtes" voor gestresseerde en overwerkte werknemers. Voor het luttel bedrag van 5.500 BEF of 137,5 C per kwartier kunnen mafgewerkte Japanners in speciaal daarvoor ingerichte kamers vazen kapot gooien, schilderijen uiteenrijten en hun baas, vrouw of buurman voor rot schelden als ze binnen de gehuurde tijd fysiek aankunnen.

In de Verenigde Staten is momenteel een apparaat te koop dat via de antenne-ingang op het televisietoestel kan worden aangesloten. Het apparaat is in staat schuttingtaal, vloeken, godslasteringen, verwensingen en nog ander moois uit het programma te censureren. Het heeft een ingebouwde lijst met verboden termen en telkens een woord uit die lijst dreigt te worden uitgesproken, wordt voor de duur van het woord het geluid van de televisie uitgeschakeld.

Dit kan omdat in de V.S. elk programma een verplichte ondertiteling heeft ten behoeve van doven en slechthorenden, zodat het ingebouwde oog deze woorden met enige voorsprong kan lezen.

Je kunt de zaak dus uit theologische hoek bekijken (het is godslasterlijk) of van uit medisch standpunt (het is gezond), maar misschien is een praktische benadering van het fenomeen realistischer. Zoals bioloog Midas Dekkers al had ontdekt. Ik zou niet weten hoe je zonder vloeken een Ikea-kast in elkaar zou moeten zetten. Vloeken hecht beter dan lijmen of schroeven. Aldus Kantelberg.

8 SOORTEN!

Sanders en Tempelaars onderscheiden 8 soorten verwensingen: ziekteverwensingen, doodsverwensingen, verwensingen met ander onheil, verdwijnverwensingen, afweerverwensingen, ironische verwensingen, rijmende verwensingen en zelfverwensingen.

Inhoudelijk gaan ze slechts over een beperkt aantal onderwerpen. Zoals te verwachten liggen die vooral op het terrein van de taboes, zoals ziekte, dood, sexualiteit, genitaliën, poep en pies.

De oudste dateren van ver voor onze tijdrekening. Egyptische priesters schilderden vervloekingen op graven om grafschenners te treffen. De Grieken en Romeinen graveerden vervloekingen in tabletten van klei of lood, die ze soms in de waterput van hun vijand smeten. Op de muren van Pompeii zijn verschillende verwensingen aangetroffen, zoals "*Laat je aan het kruis nagelen*" (in cruce figaris) of "*Abiat venere Pompeiiana iratam, qui hoc laeserit*" (Moge de venus van Pompeii haar woede keren tegen hem die dit uitwist).

Verwensingen treffen we aan in de bijbel, in de Edda en in de middeleeuwse ridderverhalen. Soms gaat het zelfs om complete rituele scheldgesprekken die aan strikte regels gehoorzamen.

Ook de christenen konden er wat van. Vooral de katholieken blonken uit in het bedenken van verschrikkelijke verwensingen waarin op gezag van de Heer der Heerscharen de totale vernietiging van een persoon of zaak werd afgeroepen. Overigens mocht de kerk zelf wel verwensen, maar de gelovige niet. Nog in het begin van deze eeuw werd *vervloeking van den evennaaste*, wanneer zij werkelijk gemeend is, beschouwd als een zware zonde.

En natuùrlijk waren verwensingen oorspronkelijk echt gemeend. Het was een enge, gevaarlijke onheilswens, waartegen men zich probeerde te beschermen door een tegenvloek of tegenspreuk, door een kruisteken te maken of een heilige aan te roepen.

Maar over het algemeen neemt niemand meer aan dat je werkelijk de *klere* (*cholera*), een *oogkasverzakking* of de *zevendaagse hik* kunt krijgen omdat iemand je dat toewenst, hoe gemeend de wens soms ook is. Wat dat betreft is dit een volkomen onschuldig boek, aldus Sanders en Tempelaars.

EN HOE ZIT HET NU BIJ ONS?

Wij onderzochten de inhoud van het boek "*Krijg de Vinkentering*" op Vlaamse verwensingen. Daar werden de Gentse exemplaren uitgezeefd. Zij werden aangevuld met andere ons bekende verwensingen. Aangezien mijn Gentse wortels tussen de Muide en het Rabot liggen had ik niet de minste moeite om er nog een paar van onder het stof te halen. Er zijn geestige, gemene, grove en crapuleuze uitspraken bij. Wij zijn ze niet uit de weg gegaan. Het is niet langer verantwoord ze taalkundig onder de mat te vegen. Het argument: "Niet voor publicatie vatbaar" kan vandaag niet meer gehandhaafd worden. We zijn op de televisie al lang de schaamte voorbij. Ik ben ten andere niet de auteur, maar enkel de verzamelaar.

Nog één belangrijke bemerking: verwensingen zijn geen vloeken, schuttingwoorden of scheldwoorden, alhoewel alle genoemde begrippen heel dicht met elkaar verwant zijn. Een paar belangrijke primaire eigenschappen delen ze allemaal. Ze komen allen uit dezelfde menselijke bron van emotie: woede, angst, frustratie of verontwaardiging.

Natuurlijk is een bepaald gevoel voor situaties en stemmingen noodzakelijke voorwaarde, zodat humor en slagvaardigheid zegevieren over plumpe beledigingen. "Maar dat spreekt vanzelf" schrijft Hella Thal in de inleiding van haar boek "*Fuck You!*" - *Internationaal Scheldwoordenboek Nederlands, Duits, Frans, Italiaans, Portugees, Spaans, Turks, Engels/Amerikaans*" (Elmar B. V., Rijkswijk, 1997).

"We grijpen nog altijd vaker naar een verwensing, een vloek, een scheldwoord of een schuttingwoord dan naar een knuppel. En dat moet zelfs de Bond tegen Vloeken gunstig stemmen", schrijft Arno Kantelberg in zijn "*Vloekenboek - Een verzameling hedendaagse verwensingen*" (Prometheus, Amsterdam 1998).

LOAT NE KEER WAD HUUREN...

Zo kwamen wij tot de volgende niet exclusieve lijst:

1. Afweerverwensingen

- Goa elders goan zijnge.
- Goa goan kakke.
- Goa goan schijte. (- 't zal ne firme kadijster zijn...)
- Goa goan schijte mee u gat noar de wind.
- Legd u een beetsen op uwwe ruggene, tons regent' in u gat.
- Goa petoeters goan plante!
- Goan verkuupt u an de voddemarchand.
- Zet u wa op de pot.
- Ge keun mij fijn gestoole worde.
- Ge keun mij gestoole worden mee guul uwe santenboetiek.
- Hang nen trommel an u gat, tons keunde rammele.
- Hangt er an en zwier veur niet.
- Hangd u smoel an de kapstok.
- Ge keunt de pot op.
- Schijt deur een stromijne.
- Schijt in u hand en moakt er bollekes van.
- Schijt omhuuge.
- Schijt omhuuge en doe uwe mond ope(n).
- Ge keunt den bos in.
- Ge keunt dak op.
- Kust den helft van mijn uures, ge zijt de guule nie wîrd.
- Kus mijn hol.
- Kus mijn botte.
- Kus mijn broek.
- Kus mijn gat.
- Kus mijn gat, 't ès in twee stukke.
- Kus mijn hiele.
- Kus mijn kloefen.
- Kus mijn kluute.
- Kust den bok zijn kluute.
- Kust mijn nuure.
- Kust mij ure, ter es een goatsen in.
- Luup noar de kluute.
- Luup noar de kluute, ge zult veur de konte thuis zijn.

"Cust mijn certe, kust mijn poorte, cust mijn gat"

(Criminele Processen 1648)

- Ge keun mij gestoole worde.
- Ge keun mij fioole kusse.
- Ge keun mijne zak opbloaze.
- Ge keun mijne zak opbloaze, 't soepapken hangt er an.
- Ge keun ze kusse.

- Speelt hem thuis af.
- Steekt een bommeken in u gat, 't zal vierwirik geeve.
- Poept u moeder (- zuster). (vgl. m. Eng.: "motherfucker") Een in veel talen voorkomende verwensing. Aanslag op de eerbaarheid van dierbaar persoon. Vgl. met scheldwoord als "hoerenjong")

2. Ironische verwensingen

- 'k Hooppe dad' in den heemol komt, en hoe rapper hoe liever.
- 'k Hooppe dad' êwd wordt, moar tons van de nacht nog.
- 't Es 't hooppe dadde zuu êwd meugt worden of dadder uit ziet.
- 'k Wensch' u een lank leven en veel tandpijne.
- Ge zij ne goeje kluut, moar ge moest onder nen ezel hange.

3. Rijmende verwensingen

- Kus mijn uure, luup noar de fuure.
- Kus mij gat luup noar de stad,
- kus mijn hende, luup noar Oostende!

4. Zelfverwensingen

- 'k Mag hier duud vallen oas 't nie woar ès!
- 'k Mag hier blend worden oas 't nie woar ès.
- 'k Mag hier duuf, stom en blend worden oas 't nie woar ès.
- 'k Mag hier stirven oas 't nie woar ès.

5. Ziekteverwensingen

- Ge moest de krampen an u kluuten krijge.
- Ge moest 't schurft an u kluute krijge en twee kort oarmkes.
- Ge moest de jukte krijgen en een kort oarmke.
- Krijgt den diarree.
- Krijgt 't schurft.
- Krijgt de kêwpisse.
- Krijgt de krampe.
- Krijgt de krampen in u kluuten en iedere menuut ve(r)ssche zeere.
- Krijgt de moazels.
- Krijgt de korses.
- Krijgt de kèwe korses.
- Krijgt de peste.
- Krijgt de vliegende peste.
- Krijgt de tîrijnge.
- Krijgt de vliegende tîrijnge.
- Krijgt de pokke.
- Krijgt 't schijt, tons keunde stront ruime.

- Krijg 't vliegend schijt.
- Krijg 't veugelschijt.
- Krijgt de schijterije.
- Krijgt de kêwe kak.
- Krijgd een strontuuge.
- Krijg ne mierennest in u ol.
- Krijg 't zuur.
- Krijg 't zuur an u zoetse.
- Krijg 't zuur an uwen affel.
- Krijgt de jukt' an u mastelle.
- Krijgt de jukt' an u kluuten en kort oarmkes.
- Krijgt de jukte waar dadde nie keun scharte.
- Krijgt een potshuufd. (houten hoedenvorm gebruikt door hoedenmakers)

6. Verdwijnverwensingen

- Goa een beetse mee u trottinette goan rije.
 - Goa buiten goan speele!
 - Goa mee de potses goan speele.
 - Goa u bomma goan ambeteere.
- (Deze verdwijnverwensingen zijn van toepassing op personen die zich kinderachtig gedragen.)
- Luupt den bos in. (- we zullen achter komen!)
 - Luupt op.
 - Luup, goa de deure an den buitekant goan toedoen.
 - Luup noar Bommerskonten.
 - Luup noar den bliksem.
 - Luup noar de weerlucht.
 - Luup noar den duuvel.
 - Luup noar d'helsche duuvels.
 - Luup noar den duuvel en luup geen heiligen omverre.
 - Luup tegen Onze Lieven Heere om 't zeerst.
 - Luup noar de godverdomme.
 - Luup noar de verdommenesse.
 - Luup noar den hond zijn kluuten.
 - Luup noar de kluute.
 - Luup noar de knoppe.
 - Luup noar de moane.
 - Luup noar de pompe.
 - Luup noar de wind.
 - Luup noar de wind, tons zijde nog veur de regene thuis.
 - Luup noar u gruoetmoeder.
 - Luup noar u gruoetmoeder en loat u een ei bakke.

- Zakt in de grond wîg.
- Vald' om(h)uuge.
- Frît u hoar op en schijt kalotte.
- Luup noar 't schijtuus.
- Luup noar 't schijtkot.
- Pak wa schijtpoer.
 - "Om het eirsgat dan te bryunen
 - Hebben zij veel sterke kryuen
 - Ende *schijtpoer* t'saam vergeert
 - Een purgatie voor een peerd"
 - (Liederboek, 27.V.1850)
- Speel schampavie. (= Maak dat je wekomt)

7. Verwensingen met ander onheil

- Ontploft.
- Ontploft, de duuvols van d'helle zullen 't vet van u doarmes schreepe.
- Ge keun beste. (= barsten)
- Ge moest op u kluute stuiken.
- Schijt peper.

8. Doodsverwensingen

- Ge moest al lank op 't kirkhof ligge.
- Luupt onder tram tweeje.
- Valt duud.
- Ze moesten zijne kop afkappe tot an zijn hiele.
- Stikt.
- Hangd u op.
- Pakt een strop en handg u op. (ook rijmend)

En ik ken der nog eene diet er nie bijstoat!

Wij zouden de lezers *die een tonge hèn mee lintses* dankbaar zijn als zij deze lijst nog zouden kunnen aanvullen. Zij mogen steeds contact opnemen met E. Levis, "Aan 't Liefken" Knotwilgenlaan 26, 9032 Gent, tel. 09/253.94.70. *En es't u te veele veur in u penne te kruipen, krijgt tons 't zuur an uwen affel!*

Eddy "den twiedekker" LEVIS